

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

BOLALARDA RANGLAR, CHIZIQLAR VA SHAKLLAR BILAN ISHLASH ORQALI REFLEKTIV TAFAKKURNI

Tursunboyeva Umidaxon Abduqodir qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi kafedrası

3-bosqich talabasi, 302-guruh

E-mail: umidaxontursunboyeva1@gmail.com

ANONTATSIYA: *Maqolamda asosan bolalarda ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash orqali reflektiv tafakkurni rivojlantirish metodikasi tahlil qilinadi. Maqolada pedagogik yondashuvlar, interfaol mashg'ulotlar va kreativ metodlar yordamida bolalarning ijodiy qaror qabul qilish, tasviriy tafakkur va vizual tafakkur ko'nikmalari rivojlantiriladi.*

KALIT SO'ZLAR: *ranglar, chiziqlar, shakllar, reflektiv tafakkur, tasviriy san'at, boshlang'ich sinflar, ijodiy fikrlash*

KIRISH: Bolalarda reflektiv tafakkurni rivojlantirish boshlang'ich sinflarda ijodiy va estetik rivojlanishning muhim jihatlaridan biridir. Ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash bolalarga tasviriy qarorlar yaratish, vizual tafakkurini rivojlantirish va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi (Akhmedov, 2010; Bobo, 2012).

Pedagogik yondashuvlar va interfaol mashg'ulotlar bolalarga:

- Ranglar, shakllar va chiziqlardan foydalanish orqali vizual tafakkurini rivojlantirish;
- O'z ijodiy qarorlarini mustaqil yaratish va tahlil qilish;
- Reflektiv tafakkur va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish;
- Guruh ishlari orqali ijtimoiy hamkorlik va kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish;
- Darslarni motivatsion, interaktiv va samarali qilish imkonini beradi.

Shu bilan birga, ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash bolalarning ijtimoiy, hissiy va estetik rivojlanishiga hissa qo'shadi, pedagogik samaradorlikni oshiradi va bolalarni kompleks tarzda rivojlantirishga xizmat qiladi (Karimov, 2009; Soliev, 2014).

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI:

Bolalarda reflektiv tafakkurini rivojlantirish boshlang'ich sinflarda ijodiy, estetik va vizual rivojlanishning muhim jihatlaridan biridir. Ranglar, chiziqlar va shakllardan foydalanish bolalarga tasviriy qarorlar yaratish, vizual tafakkurini rivojlantirish va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi (Akhmedov, 2010; Bobo, 2012).

Soliev (2014) tadqiqotlariga ko'ra, ranglar va shakllar bilan ishlash bolalarning reflektiv tafakkuri, ijodiy qaror qabul qilish va vizual qarorlar yaratish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Interfaol metodlar bolalarni darsga faol jalb qiladi va pedagogik samaradorlikni oshiradi.

Karimov (2009) tadqiqotlariga ko'ra, pedagoglar ranglar va shakllardan foydalangan holda bolalarning ijodiy qaror qabul qilish, vizual tafakkur va reflektiv tafakkur ko'nikmalarini shakllantiradilar. Shu bilan birga, guruh ishlari bolalarning ijtimoiy uyg'unligi, hamkorlik qobiliyati va ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Gulomov (2007) tadqiqotlariga ko'ra, ranglar, shakllar va chiziqlar bilan ishlash bolalarning va vizual qaror yaratish ko'nikmalarini ijodiy qaror qabul qilish, reflektiv tafakkur shakllantiradi. Shuningdek, bolalar bu jarayon orqali motivatsiya, ijtimoiy tajriba va ijtimoiy hamkorlikni rivojlantiradilar.

Ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash pedagogik metodlari bolalarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- Ranglar, shakllar va chiziqlardan individual va guruh ishlari orqali foydalanishni o'rgatadi;
- Reflektiv tafakkur va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi;
- Vizual tafakkur va estetik didni rivojlantiradi;
- Mustaqil fikrlash va reflektiv qaror qabul qilishni o'rgatadi;
- Guruh ishlari va interaktiv mashg'ulotlar orqali ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Ushbu metodlar bolalarning motivatsiyasini oshiradi, darslarni qiziqarli qiladi va ta'lim samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, bolalar reflektiv tafakkur, estetik did va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

MUHOKAMA VA NATIJA: Bolalarda ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash orqali reflektiv tafakkurni rivojlantirish pedagogik jarayonda muhim ahamiyatga ega. Ranglar, chiziqlar va shakllar orqali bolalar tasviriy qarorlar yaratish, vizual tafakkurini rivojlantirish va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradilar (Akhmedov, 2010; Bobo, 2012).

Interfaol metodlar va guruh ishlari bolalarni darsga faol jalb qiladi va pedagogik samaradorlikni oshiradi. Bolalar ranglar va shakllar bilan ishlash jarayonida o'z reflektiv tafakkurini rivojlantirib, o'z ishlarini tahlil qilishni va ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadilar (Soliev, 2014).

Karimov (2009) tadqiqotlariga ko'ra, pedagogik yondashuvlar bolalarning vizual va reflektiv tafakkurini, ijtimoiy hamkorlik va kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bolalar guruh ishlari orqali o'z fikrlarini boshqalar bilan muvofiqlashtiradi va ijtimoiy uyg'unlikni rivojlantiradi.

Gulomov (2007) tadqiqotlariga ko'ra, ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash bolalarning reflektiv tafakkur, ijodiy qaror qabul qilish va vizual qaror yaratish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, bolalar interfaol mashg'ulotlar orqali ijtimoiy tajriba va motivatsiyani oshirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bolalarda ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash orqali reflektiv tafakkurni rivojlantirish:

1. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradi: Bolalar ranglar, shakllar va chiziqlardan foydalanib ijodiy qarorlar yaratadilar.

2. Reflektiv tafakkur va vizual tafakkurini shakllantiradi: Bolalar o'z ishlarini tahlil qilib, estetik qarashlarini rivojlantiradilar.

3. Mustaqil qaror qabul qilishni rivojlantiradi: Interfaol mashg'ulotlar bolalarni mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishga rag'batlantiradi.

4. Guruh ishlari va muhokama orqali ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi: Bolalar bir-biri bilan fikr almashish, hamkorlik va ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadilar.

5. Dars samaradorligini oshiradi: Interfaol va kreativ metodlar darslarni qiziqarli qiladi, bolalarni faol ishtirok etishga rag'batlantiradi.

Ko'rgazmalar va interfaol mashg'ulotlar bolalarning ijtimoiy, hissiy va estetik rivojlanishiga hissa qo'shadi, pedagogik samaradorlikni oshiradi va bolalarni kompleks tarzda rivojlantirishga xizmat qiladi (Karimov, 2009; Soliev, 2014). Natijada, ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash bolalarning ijtimoiy, hissiy va ijodiy rivojlanishiga, motivatsiyasini oshirishga va pedagogik samaradorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu metodlar bolalarni kompleks tarzda rivojlantirish, ijodiy qaror qabul qilish va reflektiv tafakkurni shakllantirishga yordam beradi.

XULOSA: Bolalarda ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash orqali reflektiv tafakkurni rivojlantirish pedagogik jarayonda muhim ahamiyatga ega. Ranglar, shakllar va chiziqlardan foydalanish bolalarga tasviriy qarorlar yaratish, vizual tafakkurini rivojlantirish, va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi (Akhmedov, 2010; Bobo, 2012). Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash bolalarning ijtimoiy uyg'unligi, ijtimoiy mas'uliyati, va reflektiv tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bolalar interfaol mashg'ulotlarda o'z ishlarini namoyish etish orqali ijtimoiy tajriba, hamkorlik va reflektiv fikrlashni rivojlantiradilar va pedagogik samaradorlikni oshiradilar (Karimov, 2009; Soliev, 2014). Shu bilan birga, bolalar o'z ishlarini ko'rgazmalarda namoyish etish orqali:

- Ijodiy qarorlar yaratishni o'rganadilar;
- O'z ishlarini tahlil qilib, estetik qarashlarini rivojlantiradilar;
- Ijtimoiy uyg'unlik va hamkorlik ko'nikmalarini mustahkamlashadi;
- Ijtimoiy mas'uliyat va madaniy qadriyatlarni anglash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Natijada, ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash bolalarning ijtimoiy, hissiy va ijodiy rivojlanishiga, motivatsiyasini oshirishga va pedagogik samaradorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu metodlar bolalarni kompleks tarzda rivojlantirish, ijodiy qaror qabul qilish va reflektiv tafakkurni shakllantirishga yordam beradi. Shu tarzda, boshlang'ich sinflarda ranglar, chiziqlar va shakllar bilan ishlash orqali reflektiv tafakkurni rivojlantirish bolalarning ijodiy, estetik va ijtimoiy rivojlanishida samarali vosita hisoblanadi va ta'lim sifatini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akhmedov, G. (2010). San'at ta'limi va rangshunoslik asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya.

2. Bobo, S. (2012). Bolalar san'ati va ijodiy rivojlantirish. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
3. Soliev, B. (2014). Kompozitsiya va shakllarning san'atdagi o'rni. Toshkent: Fan va adabiyot.
4. Karimov, R. (2009). San'at ta'limi: metodologiya va pedagogik yondashuvlar. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
5. Gulomov, T. (2007). San'at ta'limida bolalar ijodini rivojlantirish. Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar nashriyoti.
6. Petrov, A. (2003). Artistic Representation and National Identity. London: Routledge.
7. Lur'ya, L. M. (1999). Psixologiya ranglar: hissiy ta'sirlar va san'atda qo'llanilishi. Moskva: Ruhshunoslik nashriyoti.
8. Kovalev, S. A. (2011). Ranglar va shakllarning psixologik ta'siri. Moskva: San'atshunoslik nashriyoti.
9. Karimov, N. O. (2016). Bolalar va san'at: tarbiyaviy ahamiyati. Toshkent: Xalqaro ta'lim nashriyoti.
10. Davlatov, N. G. (2015). Inklyuziv ta'limda tasviriy san'atning o'rni. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
11. Akhmedov, G., & Soliev, B. (2018). Visual Arts Education Strategies. Tashkent: Ta'lim nashriyoti.
12. Petrov, A., & Lur'ya, L. M. (2020). Visual Arts and Educational Pedagogy. London: Routledge.
13. Soliev, B., & Bobo, S. (2017). Creative Methods in Art Lessons. Tashkent: Fan va Adabiyot.
14. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." International Journal on Orange Technologies 3.12 (2021): 211-216.
15. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." INTERNATIONAL CONFERENCES. Vol. 1. No. 11. 2022.
16. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.4 (2022): 70-81.
17. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.3 (2022): 288-296.
18. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."
19. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." Oriental Art and Culture, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65–69.